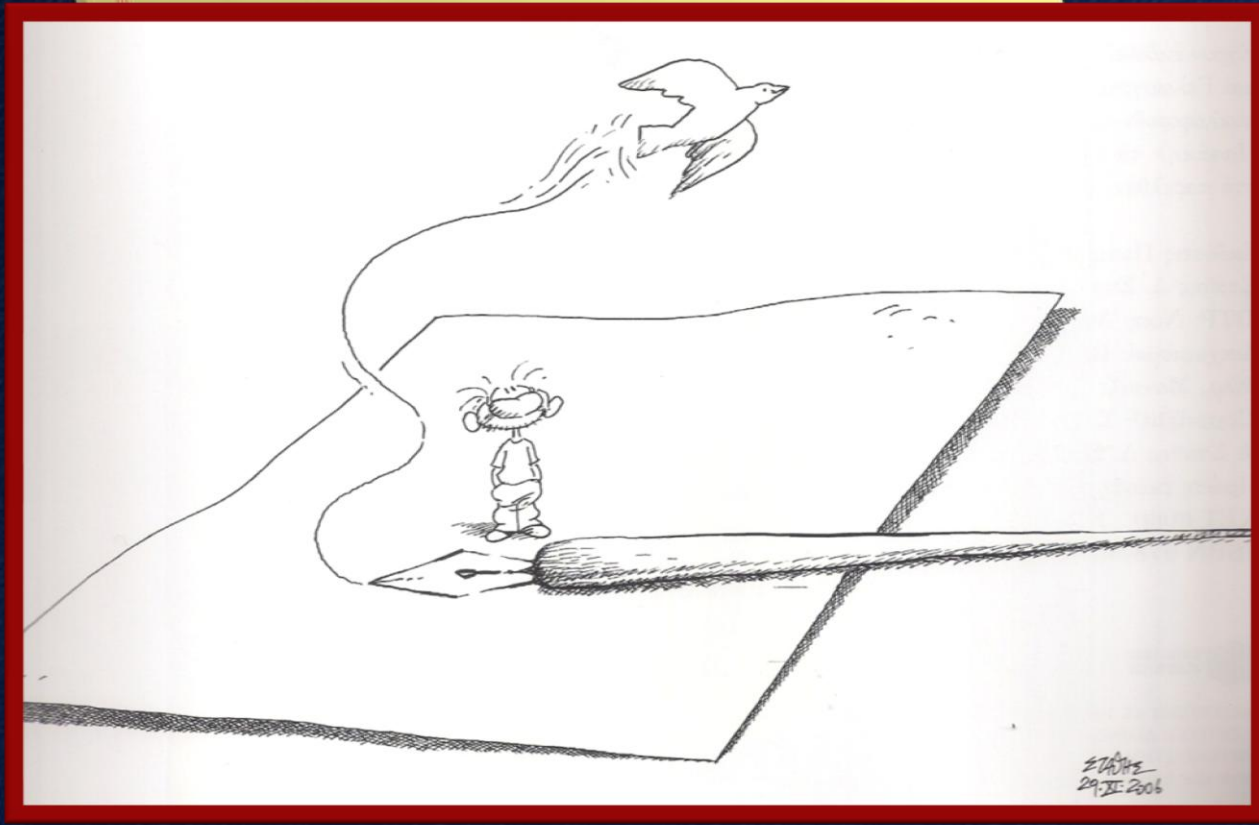

Πρακτικές Εφαρμογές της Δημιουργικής Γραφής στο μάθημα της Λογοτεχνίας

Δημιουργική Γραφή

Στάδια μεθοδευμένης ανάπτυξής της

Επιλογή

- λογοτεχνικού γένους & είδους, π.χ. ποίηση σε 15σύλλαβο, χαϊκού, παραμύθι, διήγημα, σάτιρα, και διδασκαλία διακριτικών γνωρισμάτων του

Κατανόηση / σχεδιασμός

- ασκήσεις δημιουργικής γραφής μέσα στην τάξη, με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού

Παραγωγή κειμένου

- από τους ενδιαφερόμενους μαθητές, ατομικά ή ομαδικά

Αξιολόγηση

- Αυτοαξιολόγηση / ετεροαξιολόγηση (κριτήρια: ανταπόκριση στις συμβάσεις του είδους, πρωτοτυπία)

Πώς αφηγούμαστε μια ιστορία

Τι συνθέτει μια ιστορία:

Τα πρόσωπα

- Ποιος αφηγείται την ιστορία;
- Ποιος είναι ο ήρωας; Υπάρχουν δευτερεύοντες ήρωες;

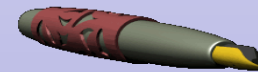
Το σκηνικό (χωροχρόνος)

- Πού εξελίσσονται τα γεγονότα;
- Πότε;

Η δράση – η πλοκή – τα επεισόδια

- Τι γενικά συμβαίνει;
- Τι προκύπτει ξαφνικά; (πρόβλημα, ανατροπή)
- Πώς επηρεάζει το γεγονός τον ήρωα;
- Τι κάνει ο ήρωας για να αντιμετωπίσει το πρόβλημα;
- Ευτυχώς εμφανίζεται ... (σύμμαχος)
- Τι κάνει τώρα ο ήρωας;
- Πώς τελειώνει η ιστορία;
- Πώς αισθάνεται ο ήρωας;

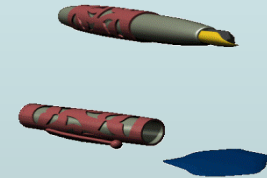
Γιατί συμβαίνουν όλα αυτά;

Δημιουργία κειμένου με αξιώσεις μιας στοιχειώδους ποιητικότητας

Αποφάσεις για τη φωνή, τη δομή, το λεκτικό:

- Ποιο είναι το ποιητικό υποκείμενο (εγώ, εμείς;) και σε ποιον απευθύνεται (εσύ; εκείνη; κλπ.)
- Το ποιητικό υποκείμενο θα κατονομάζεται ή θα εννοείται;
- Μικροί/ μεγάλοι στίχοι, ομοιοκαταληξία, διασκελισμός; Ελεύθερος στίχος;
- Πόσο ελλειπτικός θα είναι ο λόγος. Ασύνδετα σχήματα, στίξη;
- Επίθετα; Με ποια λειτουργία («κοσμητικά»; δυνατά;)
- Σε ποιους χρόνους θα βρίσκονται τα ρήματα (παρόν, παρελθόν, μέλλον;) Ενεργητική φωνή ή παθητική;
- Να προτιμηθεί επίρρημα ή ένα πιο ισχυρό ρήμα;
- Πώς θα δημιουργήσουμε αντιθέσεις;

Ασκήσεις ύφους

- ✓ Κάνουμε όλο το διήγημα διάλογο.
- ✓ Γράφουμε όλα τα διαλογικά μέρη σε ευθύ λόγο.
- ✓ Κάνουμε όλο το διήγημα συνεχή αφήγηση (χωρίς διαλόγους, σε πλάγιο λόγο).
- ✓ Εντοπίζουμε χνάρια προφορικότητας στον αφηγηματικό λόγο.
- ✓ Ξαναγράφουμε σε άλλη μορφή της ελληνικής (σε καθαρεύουσα, σε λαϊκή-μάγκικη γλώσσα, σε διάλεκτο, π.χ. σε κυπριακά, κρητικά...)

Ασκήσεις ύφους

- ✓ Αντικαθιστούμε σημεία στίξης με άλλα (π.χ. τα κόμματα με τελείες ή το ανάποδο, τις τελείες με θαυμαστικό κτλ).
- ✓ Κάνουμε την ιστορία ν' αρχίζει από το τέλος προς την αρχή.
- ✓ Ξαναγράφουμε την ιστορία παραλλάζοντας σε μελοδραματικό ύφος.
- ✓ Γράφουμε στίχους (π.χ. σε ιαμβικό δεκαπεντασύλλαβο, ριμαρισμένον ή όχι) παραλλάζοντας φράσεις του διηγήματος.
- ✓ Παρουσιάζουμε την υπόθεση/τον μύθο του κειμένου μας σε διαφορετική μορφή: ποίημα, τηλεγράφημα, κόμικ κλπ.

Ασκήσεις για τους χαρακτήρες

- ✓ Αφαιρούμε ή προσθέτουμε έναν ήρωα και ξαναγράφουμε την ιστορία.
- ✓ Κάνουμε πιο έκδηλη την ψυχολογική κατάσταση ενός από τα πρόσωπα του κειμένου προσθέτοντας λέξεις ή φράσεις.
- ✓ Συνδυάζουμε μια φωναχτή δήλωση/πράξη με μια ενδόμυχη σκέψη του/μια σύγκρουση και στήνουμε ένα νέο επεισόδιο με αυτόν ως πρωταγωνιστή.
- ✓ Στήνουμε καλύτερα έναν χαρακτήρα με βάση κάποιες συνήθειές του/ γνωρίσματα προσθέτοντας και άλλα που του ταιριάζουν.
- ✓ Γράφουμε τι σκέφτηκε και δεν είπε ο ήρωας...

Ασκήσεις για την πλοκή

- ✓ Γράφουμε μίαν εντελώς διαφορετική ιστορία με τον ίδιο αφηγητή/πρωταγωνιστή.
- ✓ Γράφουμε ένα κείμενο κρατώντας το ίδιο επιμύθιο (με αυτό του κειμένου-πηγή), με διαφορετική αφηγηματική πλοκή.
- ✓ Γράφουμε ένα εκτονωτικό/δυσάρεστο/το πιο πιθανό/χαριτωμένο/συγκινητικό/μακάβριο/ρεαλιστικό ή σύγχρονο τέλος για την ιστορία.
- ✓ Μπαίνουμε στην ιστορία ως ήρωες και αλλάζουμε την πλοκή...

Ασκήσεις για την αφηγηματική σκοπιά

- ✓ Ξαναγράφουμε την ιστορία αλλάζοντας το πρώτο πρόσωπο του αφηγητή σε τρίτο και μετά σε δεύτερο ενικό, προσέχοντας ιδιαίτερα τις αντωνυμίες.
- ✓ Ξαναγράφουμε την ιστορία με άλλον αφηγητή κάθε φορά.
- ✓ Αφηγούμαστε την ιστορία θεωρώντας ότι ο πρωτοπρόσωπος αφηγητής είναι σημερινός νέος (ή ηλικιωμένος).
- ✓ Γράφουμε την ιστορία σαν σύντομη είδηση σε μονόστηλο εφημερίδας.

Ασκήσεις για το λεξιλόγιο

- ✓ Προσθέτουμε επίθετα στο κείμενο.
- ✓ Προσθέτουμε κοινότοπες ή εξεζητημένες παρομοιώσεις στο κείμενο.
- ✓ Εμπλουτίζουμε το κείμενο με μεταφορές.
- ✓ Μετατρέπουμε τις κυριολεξίες σε μεταφορές και αντιστρόφως.

Ασκήσεις για την ποίηση

- Ξαναγράφουμε το (ομοιοκατάληκτο) ποίημα σε ελευθερωμένο στίχο αφαιρώντας την ομοιοκαταληξία, σπάζοντας τις στροφές, προσθαφαιρώντας λέξεις -ή ως διήγημα.
- Δίνουμε ένα ποίημα γραμμένο χωρίς στίχους, στη ροή του πεζού λόγου, για να χωριστεί σε στίχους κατά βούληση.
- Δίνουμε στους μαθητές ποιήματα, άγνωστά τους, από τα οποία έχουν αφαιρεθεί λέξεις. Οι μαθητές συμπληρώνουν τα κενά σεβόμενοι όχι μόνο το νόημα αλλά και τον ρυθμό.

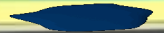
Ασκήσεις για την ποίηση

- Συνομιλούμε με τον λογοτέχνη μέσα από τη δική μας ποιητική δημιουργία σε ελεύθερο ποιητικό λόγο (προβάλλουμε αντίρρηση/ σχολιάζουμε/ απορούμε/ ζητούμε εξηγήσεις) ή γράφουμε μια «ποιητική επιστολή» στον λογοτέχνη, με αφορμή ποίημά του που μελετήσαμε.
- Συγκεντρώνουμε συνθήματα, διαφημίσεις, επιγραφές καταστημάτων κλπ. και μέσα από αυτό το συλλογικό υλικό επιχειρούμε να κατασκευάσουμε στιχουργήματα είτε χιουμοριστικά είτε σατιρικά είτε δραματικά.
- Σημειώνουμε τις λέξεις ή τις φράσεις σε κάποιο ποίημα Έλληνα ποιητή που θεωρούμε ότι θα προκαλέσουν πονοκέφαλο στον πιθανό μεταφραστή του. Τι είδους μεταφραστικές δυσκολίες θα συναντήσει; Λεξιλογικές; Υφολογικές; Συντακτικές; Απόδοση εσωτερικού ρυθμού; Απόδοση λεξιλογικών ή ιστορικών συμπαραδηλώσεων; Άλλες;

Διάφορες ασκήσεις

- Κάνουμε την ιστορία λεζάντες για κόμικ.
- Βρίσκουμε δύο-τρεις άλλους τίτλους για το κείμενο.
- Τι εξώφυλλο θα ταίριαζε σε μια αυτοτελή έκδοση του κειμένου;
- Βάζουμε τη δική μας μουσική υπόκρουση στην ανάγνωση της ιστορίας.
- Αποδίδουμε εικαστικά κάποιο ποιητικό στιγμιότυπο ή το αντίθετο: παρατηρώντας έναν πίνακα, γράφουμε ένα ποίημα
- Προτείνουμε έναν τίτλο ή μια λεζάντα ή γράφουμε ένα κειμενάκι με το θέμα του πίνακα ή ψάχνουμε για κάποιο λογοτεχνικό έργο με συναφές θέμα.

Διάφορες ασκήσεις

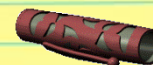
- «Τεμαχίζουμε» το κείμενο σε πλάνα κινηματογραφικού μοντάζ (π.χ. Πώς έγινε ένας κακός άνθρωπος, Ιερά Οδός).
- Βασισμένοι σε μια φωτογραφία φτιάχνουμε μια γραπτή αφήγηση (είτε είναι η περιγραφή μιας σκηνής, ή η ανάπτυξη μιας φανταστικής ιστορίας, μιας βιογραφίας, μιας επιστολής).
- Γράφουμε διαλόγους για τα πρόσωπα των φωτογραφιών.
- Γράφουμε λεζάντες ή ομαδοποιούμε μια σειρά από φωτογραφίες προκειμένου ν' αποτελέσουν διαφορετικά επεισόδια μίας ιστορίας.

Διαγωνισμός Δημιουργικής Γραφής

- Οι μαθητές καλούνται να δημιουργήσουν ποιήματα με τον τρόπο και το ύφος των «Στιγμών» του Κώστα Μόντη. Οι μαθητικές δημιουργίες θα πρέπει να αποσταλούν μέχρι 10.3.2014

Βιβλιογραφία

1. Νικολαΐδου, Σ. (2009) *Λογοτεχνία & Νέες Τεχνολογίες: Από τη θεωρία στη διδακτική πράξη*. Αθήνα: Κέδρος.
2. Σακελλίου, Λ., Ου. Σουλτς (2013) *Δημιουργική Ανάγνωση, Γραφή και Ζωή*. Τόμος 1 Μυθιστορία. Αθήνα: Gutenberg.
3. Σουλιώτης, Μ. (χ.χ.) *Αλφαβητάριο για την Ποίηση*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
4. Σουλιώτης, Μ. (2009) *Μου αφήνεις πενήντα δραχμές για τσιγάρα;: Ασκήσεις συγγραφής πάνω σ' ένα διήγημα του Θανάση Βαλτινού, που τις συνοδεύουν βοηθητικά κείμενα με παραδείγματα, εικόνες και λυσάρια*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας.
5. Σουλιώτης, Μ. (2012) *Δημιουργική Γραφή: Οδηγίες Πλεύσεως*. Λευκωσία: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Υ.Α.Π.
6. Τσέχοφ, Ά. (2013) *Η Τέχνη της Γραφής: Συμβουλές σε ένα νέο συγγραφέα*. Αθήνα: Πατάκης.
7. Τσιλιμένη, Τ., Μ. Παπαρούση (2010) *Η Τέχνη της Μυθοπλασίας και της Δημιουργικής Γραφής: συγγραφείς και θεωρητικοί μιλούν για την τέχνη του μυθιστορήματος*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.

Σημ. Το σκίτσο στην πρώτη διαφάνεια είναι παρμένο από το βιβλίο του Στάθη Σταυρόπουλου, *Ο Πινόκιο πήρε τ' όπλο του*, Πατάκης, Αθήνα 2007